

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

שעור מורינו הרב גנס שליט"א בענין הלכות ספירת העומר ס"ח :

א] נהגו ישראל מקצת אבילות בימי הספירה, ואף שלא הוזכר דבר זה בחז"ל, מ"מ הוזכר הוא כבר בדברי הגאונים, וכמובא בטור וב"י בשמם.

והנה עיקר טעם האבילות הוא משום שתלמידי ר' עקיבא מתו באותם הימים (כמובא בגמ' יבמות סב:), אולם מוזכר בראשונים שהאבילות היא גם על חורבן קהילות אשכנז בתקופה זו בזמן מסעי הצלב, ולכן תיקנו בשבתות של ימי הספירה את הפיוטים על מאורעות אלו.

ב] והנה מה שמתאבלים כל כך על פטירת תלמידי ר' עקיבא צריך ביאור, דהלא אסור להתאבל על מת יותר מל' יום, ובאביו ואמו משום כבודם י"ב חודש, וכמו שאמרו במועד קטן (דף כז:), ומדוע כאן מתאבלים לדורות.

ונראה דהלא עיקר התורה שבעל פה שמסורה בידינו נמסרה ע"י תלמידי ר' עקיבא האחרונים, וכמו שאמרו סתם משנה ר' מאיר, סתם ספרי וכו', וכולהו אליבא דר' עקיבא, וכמבואר בעוד מקומות, ופשוט שאילו היתה התורה של ר' עקיבא נמסרת ע"י כל כ"ד אלף תלמידיו היתה התורה שבעל פה שבידינו מרובה יותר, ועל החסרון שבתורה שבעל פה לדורות מתאבלים לדורות.

(שוב ראיתי שכיוונתי לדברי מרן הגר"א קוטלר זצ"ל, במשנת ר' אהרן ח"ג עמוד ט"ו, ושמחתי שכיוונתי לדברי גדולים).

ג] והנה, מכיון שעיקר הדין הוא מחמת מנהג, הכלל הוא שבכל ספק אזלינן לקולא, וכמבואר בשער הציון (תצ"ג ס"ק י"ד).

ד] ובג' ענינים נהגו הכל להזהר: איסור תספורת, איסור נישואין, ואיסור ריקודים ומחולות. וכתב המשנה ברורה (ס"ק ב') שאם הזדמן לו דבר שצריך לברך עליו שהחיינו, יכול לברך, ומבואר שאף בחול שרי, אמנם יש שנהגו להחמיר בזה. ומדברי המשנה ברורה האלו נראה שמותר אף לקנות ולתקן כלים חדשים, אולם יש שנהגו להחמיר בזה, וכן מבואר ביוסף אומץ (עמ' 186) ובלקט יושר (עמ' 97) שנהגו להחמיר.

ה] בפרטי איסור תספורת - בדרכי משה (ס"ק ג') מבואר דאף גילוח הזקן בכלל האיסור (והעובד בין הגויים וכדו' ישאל שאלת חכם). ובלקט יושר (שם) כתב דאסור אף לגלח צפרניים ואף בערב שבת, ולא נהגו להזהר בזה כלל.

ו] איסור נישואין – נהגו להחמיר אף במי שלא קיים פריה ורבייה, ועיין בבאר היטב שהוא משום דלא מסמנה מילתא, וכן כתב המשנה ברורה בסימן תקנ"א ס"ק י"ד לענין בין המצרים.

ז] איסור ריקודים ומחולות – חמור יותר, ונאסר לכו"ע מלאחר פסח עד ר"ח סיון, ועיין בשער הציון שנסתפק לענין הימים שלאחר ר"ח סיון.

לגבי שירה בפה לא הוזכר לאיסור, וע' אגרות משה (ח"א סוף סימן קנ"ט) דנקט דשרי, וכן כתב באורחות רבינו (ח"ב עמוד צ"ה) בשם הקהילות יעקב דמעיקר הדין שרי, אולם כבר העירו דמדברי היוסף אומץ (עמוד 128) נראה שהחמיר בזה ואפי' לאחר קבלת שבת. ובשם הגרש"ז אויערבאך כתבו דבשירים המעוררים ליראת שמים יש להקל.

לענין שמיעת טייפ, אם שומע שירה עם כלי זמר כתב באגרות משה שם לאסור, ומשמע מדבריו דאם רק שרים שם בפה שרי, ובשו"ת ציץ אליעזר (חט"ו סימן ל"ג, ב') ובשו"ת שבט הלוי החמירו בזה, דס"ל דשיר המוקלט בקלטת חשיב ככלי זמר וחמיר משירה בפה (ולא זכיתו להבין סברתם).

ואמנם שמיעת שירה אף בכל השנה אינה מותרת לכולי עלמא, וכמבואר בסימן תק"ס, ואכ"מ.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ח] זמן האבילות (לענין תספורת ונישואין) – נהגו ישראל להתאבל ל"ג יום, אולם ישנם מנהגים שונים איך לחשב את ל"ג הימים האלו, וכדלהלן.

א) דעת השו"ע שנוהגים אבילות מתחילת ימי העומר עד ל"ג בעומר ועד בכלל, דהיינו עד ל"ד בבוקר, אולם הרמ"א היקל אף למנהג זה בל"ג בעומר בבוקר.

ב) מנהג נוסף שהביא הרמ"א (סימן תצ"ג ס"ג) הוא להסתפר עד ר"ח אייר, ולנהוג אבילות מאז ואילך (מלבד ביום ל"ג בעומר עצמו).
גם בשיטה זו מצינו ב' מנהגים – יש שנהגו לאסור מא' דר"ח אייר עד ג' ימי הגבלה, ויש שנהגו לאסור מב' אייר עד ערב שבועות (משנה ברורה שם ס"ק ט"ו).

ג) ע"פ האריז"ל אין מסתפרים כלל בספירה אפי' בל"ג בעומר, ואפי' בעל ברית, ולא משום אבילות אלא ע"פ קבלה.

ט] המנהג באשכנז כאילו דעה:

ככל הנראה נהגו כולם כשיטה השניה הנ"ל, אולם היו חילוקי מנהגים אם להתחיל בר"ח עצמו עד ג' ימי הגבלה, או מב' אייר עד ערב שבועות. (ביוסף אומץ כתב להתחיל מר"ח אייר, ואילו בשו"ת חת"ס כתב להתחיל מב' אייר, וכשיטה זו כתב בדברי קהלות, ובספר לקוטי הלוי של הרב מוירצוברג).
וע"ע במשנה ברורה שם שגם במזרח אירופה היו בזה חילוקי מנהגים בין המקומות.

י] מנהג ארץ ישראל:

כתב בלוח ארץ ישראל שהמנהג בארץ ישראל להחמיר מפסח עד ראש חודש סיון חוץ מיום ל"ג בעומר עצמו.

וטעם מנהג זה צ"ב, דאין הכוונה שחששו לדברי האריז"ל, דא"כ היה צריך להחמיר עד ערב שבועות ולא להקל בל"ג בעומר, וכנראה שורש המנהג הוא משום שהתקבצו בארץ אנשים ממקומות שונים והחמירו ככל המנהגים, אלא דעדיין אינו מובן דהרי השיטה השנייה אינה מקילה להסתפר מר"ח סיון, וצ"ע.

יא] כתב הרמ"א דין לנהוג במקום אחד מקצת אנשים כמנהג זה ומקצתם כמנהג אחר משום לא תתגודדו, וכתב באגרות משה (או"ח א' קנ"ט) דאין הכוונה ממש לאיסור בל תתגודדו, כיון דכל המנהגים ביסודם אחד (לנהוג אבילות ל"ג יום), אלא משום אל ישנה אדם מפני המחלוקת, ולכן כתב שבניו יורק וכדומה שידוע שלכל בית כנסת יש מנהגים שונים יכולים כל אחד לנהוג כמנהגו (אולם במקום חשש לא תתגודדו לא התיר בכה"ג, ואכמ"ל).

יב] כמה שנהגו בשמחה בל"ג בעומר מצינו כמה טעמים:

א) הפוסקים כתבו שהוא משום שפסקו אז תלמידי ר' עקיבא מלמות, ע' שו"ע (סימן תצ"ג ס"ב), אולם אין זה מוסכם שאז פסקו מלמות, ע' בביאור הלכה (סימן תצ"ג ס"ג), ושם בשם הפמ"ג.

ב) והמקובלים כתבו שביום זה נפטר רשב"י וגילה קודם פטירתו סודות גדולים בתורה (ע' באר היטב שם ס"ק ד' בשם הכוונות).

קהל עדת ישורון ירושלים

ג) ובשו"ת חת"ס (יו"ד רל"ג) כתב דעיקר השמחה הוא משום שהוא יום תחילת ירידת
המנ.